

TRÍCH YẾU LUẬN ÁN TIẾN SĨ LỊCH SỬ

Nghiên cứu sinh: **Nguyễn Văn Đăng**

Tên luận án: **Quan xưởng ở Kinh đô Huế từ 1802 đến 1884**

Chuyên ngành: Lịch sử Việt Nam. Mã số: 5.03.15

Cơ sở đào tạo: Trường Đại học Khoa học Xã hội & Nhân văn

NỘI DUNG TRÍCH YẾU

1. Mục đích và đối tượng nghiên cứu của luận án

- *Mục đích nghiên cứu:* Góp phần nhận thức đầy đủ hơn về loại hình kinh tế Nhà nước điển hình thời quân chủ thời Nguyễn. Bổ sung những kinh nghiệm lịch sử về tổ chức sản xuất phát triển kinh tế Nhà nước và kinh tế thủ công nghiệp. Tăng cường ý thức và hành động bảo tồn, phát huy giá trị di sản Huế trong cuộc sống hôm nay.

- *Đối tượng nghiên cứu:* Luận án tập trung nghiên cứu quan xưởng (các xưởng sản xuất thủ công của Nhà nước) ở Kinh đô Huế trong giai đoạn vương triều Nguyễn thời kỳ độc lập (1802-1884) một cách toàn diện: lược sử tồn tại quan xưởng trước thời Nguyễn. Quá trình hình thành và phát triển, vấn đề tổ chức, quản lý điều hành, hoạt động của các quan xưởng lớn ở Huế cũng như đặc điểm và vai trò của quan xưởng trong bối cảnh xã hội Việt Nam cuối thời trung đại.

2. Các phương pháp nghiên cứu

Đề tài luận án thuộc lĩnh vực lịch sử kinh tế, nên tác giả sử dụng các phương pháp nghiên cứu sau đây: phương pháp lịch sử-lôgic, phương pháp phân tích thống kê, phương pháp so sánh lịch sử, phương pháp hệ thống-cấu trúc. Chúng được sử dụng kết hợp, qua đó rút ra được đặc điểm, vai trò quan xưởng có tính thuyết phục.

3. Các kết quả chính và kết luận

3.1. Những vấn đề khoa học đã được giải quyết:

- Phục dựng lại một cách cụ thể, rõ ràng mô hình tổ chức quan xưởng của triều Nguyễn ở Kinh đô Huế. Đó là tổ chức Tượng cục cơ sở, các Ty, các Cục. Các loại hình tổ chức này được đề cập chi tiết từ nguồn gốc, khái niệm, quá trình ra đời, thành phần, số lượng các tượng cục, ty, cục cũng như chức trách sản xuất của chúng; đồng thời phân loại các quan xưởng. Các tổ chức này chịu sự quản lý, điều hành của bộ Công là chủ yếu, còn có Bộ Hộ, Bộ Binh, các nha môn khác cùng tham gia điều hành, giám sát. Tác giả còn đề cập sơ lược các tổ chức quan xưởng trên toàn quốc để rút ra nhận định: Quan xưởng ở Kinh đô Huế thực sự là một hệ thống tổ chức sản xuất hoàn bị, một thiết chế kinh tế, chính trị không thể thiếu của Kinh đô nhà Nguyễn. Quan xưởng ở Kinh đô Huế trở thành tiêu biểu nhất, tập trung nhất cho quan xưởng cả nước thời Nguyễn.

- Luận án đi sâu vào hoạt động sản xuất của quan xưởng qua một số xưởng lớn trong các lĩnh vực như đúc tiền, sản xuất vũ khí, đóng thuyền các loại, sản xuất các vật dụng trong cung đình, các loại vật liệu dùng trong xây dựng và trang trí. Các xưởng lớn này được miêu tả một cách chi tiết từ địa điểm, nguyên liệu, tổ chức sản xuất, kỹ thuật sản xuất, nguồn nhân lực, chế độ lao động và đời sống của họ cho đến các chủng loại sản phẩm. Nêu lên tính đa dạng trong các công đoạn sản xuất trên. Tất cả hoạt động đó của quan xưởng đều tuân theo các qui chế, điều lệ nghiêm ngặt của nhà Nguyễn.

- Phân tích và chứng minh làm rõ một số đặc điểm của quan xưởng thể hiện ở điều kiện hình thành, qui trình sản xuất, sản phẩm và phương thức tiêu thụ sản phẩm

của quan xưởng, chế độ lao động mà nhà Nguyễn đã áp dụng trong quan xưởng đồng thời nêu lên những nguyên nhân đưa đến các đặc điểm đó. Quan xưởng chính là loại hình kinh tế mang tính chỉ huy bao cấp điển hình cho kinh tế Nhà nước thời quân chủ.

- Từ việc miêu tả mô hình tổ chức và diễn biến hoạt động của quan xưởng, đưa ra các cơ sở khoa học để chứng minh vai trò của quan xưởng của triều Nguyễn đối với Nhà nước quân chủ, đối với nền kinh tế và với đời sống kinh tế, văn hoá, xã hội Huế. Quan xưởng đã đáp ứng được các nhu cầu của Nhà nước, tăng cường và củng cố quyền lực của Nhà nước nhưng không kích thích được nền kinh tế phát triển. Quan xưởng đã đóng vai trò khá quan trọng trong việc phát triển kinh tế, văn hoá, xã hội Huế. Những thành tựu của nó góp phần xây dựng nên diện mạo Kinh đô Huế để trở thành một bộ phận của Di sản văn hoá thế giới ngày nay.

- Luận án đã cố gắng rút ra những mặt tích cực và hạn chế của loại hình kinh tế này cũng như những kinh nghiệm lịch sử trong công cuộc phát triển kinh tế và bảo tồn di sản văn hoá Huế hiện nay.

3.2. Ý nghĩa khoa học và thực tiễn

- Thông qua việc nghiên cứu quan xưởng để tiếp cận tìm hiểu chức năng và vai trò kinh tế của Nhà nước quân chủ trong bối cảnh kinh tế hàng hoá ở Việt Nam cuối thời trung đại, góp phần đánh giá các chính sách kinh tế và bản thân triều Nguyễn.

- Có thể xem luận án như một kinh nghiệm lịch sử góp phần vào việc xem xét vai trò của Nhà nước đối với kinh tế nói chung, kinh tế Nhà nước nói riêng trong bối cảnh kinh tế thị trường hiện nay.

- Luận án nghiên cứu quan xưởng góp phần bổ sung các cứ liệu lịch sử để khôi phục và phát triển các ngành thủ công truyền thống ở Huế.

3.3. Các mục tiêu đạt được

Luận án này là công trình nghiên cứu có hệ thống và hoàn chỉnh, sâu sắc đầu tiên về vấn đề quan xưởng thời Nguyễn, đã đạt được các mục tiêu cơ bản sau đây:

- Luận án đã tập hợp được một khối lượng sử liệu cần thiết để phân tích, mô tả bức tranh lịch sử của một loại hình kinh tế Nhà nước điển hình thời Nguyễn với tất cả những đặc trưng của hình thức tổ chức sản xuất này. Qua đó, cung cấp một cứ liệu lịch sử để hiểu thêm về mặt lý luận và thực tiễn vai trò kinh tế của Nhà nước quân chủ cuối thời trung đại.

- Luận án sẽ góp phần vào việc biên soạn các giáo trình lịch sử, lịch sử chuyên ngành thủ công nghiệp Việt Nam phục vụ công tác giảng dạy, công tác nghiên cứu về Triều Nguyễn, cũng như việc biên soạn lịch sử, địa chí Huế.

- Luận án góp phần tăng thêm nhận thức về Di sản văn hoá Huế. Góp thêm cơ sở khoa học và thực tiễn cho việc khôi phục các nghề truyền thống ở Huế nhằm phục chế tôn tạo di tích, di vật góp phần phát triển du lịch và kinh tế thành phố hiện nay.

Hà Nội, ngày 10 tháng 10 năm 2001

Tập thể cán bộ hướng dẫn

Nghiên cứu sinh

PGS.TS NGUYỄN THỪA HỶ

GS. PHAN HUY LÊ

NGUYỄN VĂN ĐĂNG